

Φωκίων ο Αθηναίος (402-317 π.Χ.)

Γράφει ο Αντιστράτηγος ε.α. Ιωάννη Κρασσά

«Όταν ἴδω τοὺς μὲν νέους ἀποφασισμένους νὰ φυλάττουν τὴν τάξιν(να σέβονται τὴν νομιμότητα), τοὺς δὲ πλουσίους νὰ συνεισφέρουν καὶ τοὺς ῥήτορας (πολιτικούς) νὰ ἀπέχουν ἀπὸ τοῦ νὰ κλέπτουν τὰ δημόσια». Ἡ ἀπάντηση τοῦ Φωκίωνος στὴν ἐρώτηση τοῦ Ὑπερείδη[1], γιὰ τὸ πότε θὰ συμβούλευε τοὺς Ἀθηναίους νὰ πολεμήσουν κατὰ τῶν Μακεδόνων. Πλούταρχος(Βίοι Παράλληλοι).

Ο Καλός και Αγαθός Πολίτης

Ο Φωκίων γεννήθηκε το 402 π.Χ. στην Αθήνα, δύο χρόνια μετά το τέλος του Πελοποννησιακού Πολέμου(431-404 π.Χ.). Οι πληροφορίες για την οικογενειακή του κατάσταση δίστανται[2]. Υπήρξε μαθητής του Πλάτωνος και του Ξενοκράτους[3]. Πρωταγωνίστησε στα δημόσια πράγματα των Αθηνών ως στρατηγός και πολιτικός την περίοδο της βασιλείας του Φιλίππου Β΄, του Μεγάλου Αλεξάνδρου και του Φιλίππου Γ'. Οι Αθηναίοι είχαν διχασθεί(καθόλου πρωτότυπο) σε δύο παρατάξεις(φιλομακεδονική και αντιμακεδονική). Ο Φωκίων ανήκε σ' αυτούς που πίστευαν ότι η Αθήνα όφειλε να αναγνωρίσει την μακεδονική ηγεμονία και να συμπορευθεί μαζί της. Αυτό δεν τον εμπόδισε να πολεμήσει κατὰ των Μακεδόνων και να τους νικήσει, κάθε φορά που εκλέγονταν να ηγηθεί του στρατού.

Το 376 π.Χ., ο Αθηναϊκός στόλος υπό τον Χαβρία[4] καταναυμάχησε τον Σπαρτιατικό στην Νάξο και ανέκτησε την ναυτική κυριαρχία στο Αιγαίο. Ο Φωκίων, παρά το νεαρό της ηλικίας(26 χρονών), ηγήθηκε του αριστερού της παρατάξεως και συνέβαλε σημαντικά στην νίκη.

Φωκίων και Φίλιππος

Το 349 π.Χ., ο Φωκίων εκστράτευσε στην Εύβοια προς αναχαίτιση των μακεδονικών δυνάμεων υπό τον Φίλιππο Β΄. Τους νίκησε στις Ταμίνες(σημερινό Αλιβέρι Ευβοίας) και κατέλαβε το στρατηγικής σημασίας οχυρό της Ζάρετρας (60 χλμ. ΝΑ Χαλκίδος), στο στενότερο σημείο της νήσου.

Το 339 π.Χ., ο 63χρονος[5] Φωκίων απέτρεψε την κατάληψη του Βυζαντίου[6] από τον Φίλιππο, τραυματίστηκε όμως κατά την διάρκεια των επιχειρήσεων και επέστρεψε στην Αθήνα.

Φωκίων

Φίλιππος Β΄

Αλέξανδρος

Ο ρεαλιστής Φωκίων συνειδητοποίησε ότι η σφύζουσα από «νεανικό» παλμό Μακεδονία αποτελούσε την ανερχόμενη δύναμη της Ελλάδος και η επικράτηση της αποτελούσε θέμα χρόνου. Στην «Εκκλησία του Δήμου^[7]» εξέφρασε την άποψη να αποδεχθούν τους όρους που πρόσφερε ο Φίλιππος για την αναγνώριση της ηγεμονίας του. Οι Αθηναίοι όμως ασπάσθηκαν την πρόταση του Δημοσθένους^[8], ο οποίος πρότεινε να αντιπαρατεθούν με τους Μακεδόνες μακριά από την Αθήνα. Ο Φωκίων σχολίασε: «*Ας μην εξετάζουμε που θα πολεμήσουμε, αλλά πως θα να νικήσουμε, για τους ηττημένους όλες οι συμφορές είναι κοντά*».

Το 338 π.Χ., στην Χαιρώνεια της Βοιωτίας, ο πειθαρχημένος και καλύτερα εκπαιδευμένος στρατός των Μακεδόνων, νίκησε τις συνασπισμένες δυνάμεις των πόλεων της Νοτίου Ελλάδος^[9]. Ο ενθουσιασμός των Αθηναίων μετατράπηκε σε πανικό, με αποτέλεσμα να αποδεχθούν τους δυσβάσταχτους όρους που έθεσε ο Φίλιππος για την υπογραφή της ειρήνης. Με την νίκη αυτή ο Φίλιππος επιβεβαίωσε την κυριαρχία επί ολοκλήρου της Ελλάδος, πλην της Σπάρτης (επέλεξε να μην την καταλάβει).

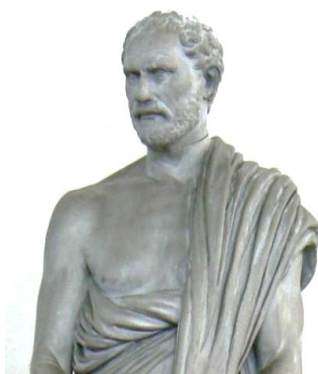
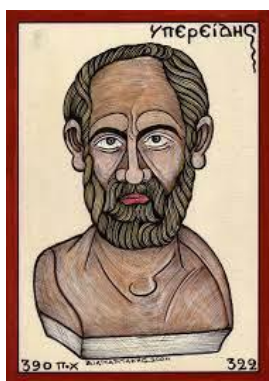
Φωκίων και Αλέξανδρος

Το 336 π.Χ., μετά την είδηση της δολοφονίας του Φιλίππου, προς τους πανηγυρίζοντας συμπολίτες επεσήμανε: «*Η δύναμη των αντιπάλων που αντιμετωπίσαμε στην Χαιρώνεια, μειώθηκε κατά ένα άτομο*». Η πληροφορία ότι, ο Αλέξανδρος που τον διαδέχθηκε στον θρόνο, σκοτώθηκε πολεμώντας τους Ιλλυριούς, αποτέλεσε την αφορμή ξεσηκωμού τόσο των Θηβαίων, όσο και των Αθηναίων. Ο Αλέξανδρος αιφνιδίασε τους πάντες κινούμενος με απίστευτη για την εποχή του ταχύτητα. Νίκησε τους Θηβαίους και κατέστρεψε εκ θεμελίων την πόλη τους, εκτός από το σπίτι του ποιητή Πινδάρου. Οι Αθηναίοι τρέμοντες την οργή του νεαρού βασιλέως, απέστειλαν πρόταση ειρήνης, την οποία ο Αλέξανδρος απέρριψε με περιφρόνηση. Δεν συμπεριφέρθηκε όμως με το ίδιο τρόπο προς τον

Φωκίωνα, ό οποίος έφερε νέο ψήφισμα και του πρότεινε να σταματήσει να μάχεται τους Έλληνες και να στραφεί κατά των βαρβάρων. Ο Αλέξανδρος σε ένδειξη της φιλίας του και της αναγνωρίσεως ως του τιμιότερου των Αθηναίων, τού απέστειλε 100 τάλαντα. Ο Φωκίων τα επέστρεψε διαμηνύοντας: «Άς μ' αφήσει και νὰ φαίνομαι και νὰ είμαι έντιμος», αποδεικνύοντας ότι πλουσιότερος του δίδοντος είναι ο μη έχων ανάγκη τα χρήματα. Ο Αλέξανδρος μόνο αυτόν και τον Αντίπατρο προσφώνούσε στις επιστολές τους με την λέξη «Χαίρειν».

Ο Άρπαλος^[10]

Το καλοκαίρι του 324 π. Χ., κατέπλευσε στο Σούνιο ο Άρπαλος θησαυροφύλακας και στενός φίλος του Μεγάλου Αλεξάνδρου, με 30 πλοία, 6.000 μισθοφόρους και 5.000 τάλαντα^[11], τα οποία υπεξάιρεσε από το βασιλικό ταμείο. Οι Αθηναίοι κατόπιν προτάσεως του Δημοσθένους αρνήθηκαν να τον δεχθούν και απαγόρευσαν τον ελλιμενισμό των πλοίων του στον λιμένα του Πειραιώς. Ο Άρπαλος ασφάλισε τον θησαυρό του στο Ταίναρο και επέστρεψε στην Αθήνα με τρία πλοία και 700 τάλαντα. Επικαλέστηκε το δικαίωμα της ικεσίας, με την ιδιότητα του Αθηναίου πολίτου, την οποία απέκτησε, μετά την προμήθεια της πόλεως με σιτάρι κατά την περίοδο της σιτοδείας (330-326 π.Χ.). Η πόλη απέρριψε την πρότασή του, να επαναστατήσουν εναντίον του Αλεξάνδρου, ο οποίος διαμήνυσε να επιστρέψουν τα χρήματα και να παραδώσουν τον Άρπαλο. Οι Αθηναίοι, προκειμένου να αποφύγουν την έκδοσή του, τον φυλάκισαν και κατάσχεσαν τα 700 τάλαντα, τα οποία φυλάχθηκαν στην Ακρόπολη με ευθύνη του Δημοσθένους.

Υπερείδης, Δημοσθένης, Χρυσό Τάλαντο.

Η Δωροδοκία

Ο Άρπαλος μετά από λίγες ημέρες δραπέτευσε με την βοήθεια των φυλάκων. Το θέμα πήρε απρόβλεπτη τροπή, όταν από τα κατασχεθέντα χρήματα δεν βρέθηκαν παρά 350 τάλαντα. Οι υποψίες επικεντρώθηκαν

στον Δημοσθένη, ο οποίος ήταν ο κύριος υπεύθυνος για τον χειρισμό της υποθέσεως. Η έρευνα για την ανεύρεση των απολεσθέντων ταλάντων ανατέθηκε στον Άρειο Πάγο, ο οποίος τον Φεβρουάριο του 323 π.Χ., κατέθεσε τον κατάλογο των δωροδοκηθέντων. Ανάμεσα τους ήταν ο Δημοσθένης, ο στρατηγός Φιλοκλής, ο γαμπρός του στρατηγού Φωκίωνος Χαρικλής, ο ρήτορας Αγνωνίδης και πολλοί άλλοι. Στο δικαστήριο της Ηλιαίας[12], υπό εξαιρετικά φορτισμένο κλίμα, πρώτος καταδικάστηκε ο Δημοσθένης σε πρόστιμο 50 ταλάντων, ο οποίος παραδέχθηκε ότι έλαβε 20 τάλαντα, ισχυρίστηκε όμως ότι το έπραξε για εθνικούς σκοπούς. Αδυνατώντας να πληρώσει το πρόστιμο φυλακίσθηκε αλλά δραπέτευσε και κατέφυγε στην Αίγινα. Ανάλογες ποινές επιβλήθηκαν στους υπόλοιπους καταδικασθέντες. Ο Άρπαλος μετέβη στην Κρήτη, όπου δολοφονήθηκε από τον Σπαρτιάτη Θίβρωνα, αρχηγό των μισθοφόρων που στρατολόγησε.

Η υπόθεση των «Αρπάλειων χρημάτων» αναζωπύρωσε τα αντιμακεδονικά αντανakλαστικά των Αθηναίων. Μέσα σ' ένα κλίμα ακραίου λαϊκισμού, δημαγωγίας και αλληλοκατηγοριών αποφάσισαν να επαναστατήσουν κατά της «τυραννίας» του Αλεξάνδρου. Οι δωροδοκηθέντες, προκειμένου να αποφύγουν την μήνιν του Αντιπάτρου, κατηγορήσαν τον Άρπαλο, ο Φωκίων όμως τον υπερασπίστηκε και φρόντισε το παιδί του μετά τον θάνατό του.

Ο Λαμιακός Πόλεμος

Την 10η Ιουνίου του 323 π.Χ., ο Μέγας Αλέξανδρος πέθανε στην Βαβυλώνα και τον διαδέχθηκε ο Φίλιππος Γ' [13]. Επί της ουσίας κυβερνούσε ο Περδίκκας και μετά την δολοφονία του το 321 π.Χ., τον διαδέχθηκε ο Αντίπατρος. Στην είδηση του θανάτου του Αλεξάνδρου οι ρήτορες ξεσήκωσαν το αθηναϊκό λαό εναντίον των Μακεδόνων. Ο Φωκίων πρότεινε να σκεφτούν με ψυχραιμία για το πως θα ενεργήσουν λέγοντας: *«Αν (ο Αλέξανδρος) είναι σήμερα νεκρός, θα είναι και αύριο. Ας αποφασίσουμε με ηρεμία»*. Ο Υπερείδης τότε τον ρώτησε πότε θα συμβούλευε τους Αθηναίους να πολεμήσουν. Η απάντηση που έλαβε έχει διαχρονική ισχύ. *«Όταν ἴδω τοὺς μὲν νέους ἀποφασισμένους νὰ φυλάττουν τὴν τάξιν, τοὺς δὲ πλουσίους νὰ συνεισφέρουν καὶ τοὺς ρήτορας (πολιτικούς) νὰ ἀπέχουν ἀπὸ τοῦ νὰ κλέπτουν τὰ δημόσια»*.

Ο Λεωσθένης ψηφίσθηκε στρατηγός και νίκησε τους Μακεδόνες στα Μέγαρα και στην συνέχεια τον ίδιο τον Αντίπατρο στις Θερμοπύλες, υποχρεώνοντάς τον να καταφύγει στο οχυρό της Λαμίας. Οι Αθηναίοι πολιορκήσαν την πόλη και ένεκα αυτού του γεγονότος ο πόλεμος ονομάστηκε «Λαμιακός». Μετά τον θάνατο του Λεωσθένη ανέλαβε ο Αντίφιλος. Ο πόλεμος πήρε διαφορετική τροπή μετά την νίκη του μακεδονικού στόλου επί του νεότευκτου αθηναϊκού στην Αμοργό. Οι Μακεδόνες αποβιβάσθηκαν στην αρχαία Ραμνούντα, (σημερινή Αγία

Μαρίνα, πλησίον του Μαραθώνος) και βάδισαν κατά των Αθηνών. Η είδηση δημιούργησε πανικό, όλοι είχαν άποψη, αλλά κανένας δεν αναλάμβανε δράση. Ο Φωκίων παρατήρησε, «*Βλέπω πολλούς στρατηγούς, αλλά λίγους στρατιώτες*». Παρ' όλα αυτά ηγήθηκε του στρατού και αναχαίτισε τους εισβολείς.

Την Αύγουστο του 322 π.Χ., Οι Μακεδόνες νίκησαν τους Αθηναίους στη Κραννώνα(σημερινό Κιλελέρ Θεσσαλίας), σε μία μάχη η οποία έκρινε την έκβαση του πολέμου. Όταν ο Αντίπατρος με τον Κρατερό βάδισαν κατά της πόλεως, ο Φωκίων διαπραγματεύτηκε μία όσο δυνατόν έντιμη ανακωχή. Το πολίτευμα των Αθηνών έγινε ολιγαρχικό, πολίτες θεωρούνταν μόνο όσοι είχαν περιουσία άνω των 2.000 δραχμών και μακεδονική φρουρά εγκαταστάθηκε στο οχυρό της Μουνιχίας(Σημερινή Καστέλα στον Πειραιά). Ο Υπερείδης συνελήφθη και θανατώθηκε. Ο Δημοσθένης που είχε εμπλακεί στην επανάσταση κατά το Αντιπάτρου, κατέφυγε στον Πόρο. Για να αποφύγει την σύλληψη αυτοκτόνησε πίνοντας δηλητήριο. Οι Αθηναίοι απώλεσαν όσα με τόσο κόπο είχε πετύχει με την χρηστή του διοίκηση ο Λυκούργος[14], εφάμιλλα της εποχής του Περικλέους.

Ο Φωκίων Ηγεμών

Ο Φωκίων ορίστηκε ηγεμόνας των Αθηνών. Κυβέρνησε υποδειγματικά, αρκείτο στα ολίγα, επέλεγε με αξιοκρατικά κριτήρια και διαχειρίζονταν τα οικονομικά της πόλεως, χωρίς να αποκτά πλούτο. Πέτυχε να ανακληθούν από την εξορία πολλοί δηλωμένοι αντιμακεδόνες συμπατριώτες του. Δεν αποδεχόταν τα χρηματικά δώρα που του προσφέρονταν από την Μακεδονία, σε αντίθεση με τον φιλομακεδόνα Δημάδη[15]. Ο Αντίπατρος σχολίασε την συμπεριφορά τους: «*Τον μεν Φωκίωνα δεν μπορώ να τον ταΐσω, τον δε Δημάδη δεν μπορώ να τον χορτάσω*». Ο Δημάδης επιβεβαίωσε το γνωμικό «*Ουδείς πλέον αχάριστος του ευεργετηθέντος*». Όταν σταμάτησε να λαμβάνει από τον Αντίπατρο στράφηκε προς τον Περδίκκα[16]. Για κακή του τύχη η αλληλογραφία του αποκαλύφθηκε, με αποτέλεσμα αυτός και ο γιός του να συλληφθούν και να θανατωθούν.

Η Σύγκρουση Πολυ(σ)πέρχοντα και Κασσάνδρου

Το 319 π.Χ., ο Αντίπατρος πέθανε ορίζοντας αντιβασιλέα και «Στρατηγό Αυτοκράτορα», όχι τον υιό του Κάσσανδρο, αλλά τον ηλικιωμένο στρατηγό Πολυπέρχοντα, φέρνοντας έτσι αντιμέτωπους τους δύο φιλόδοξους άνδρες. Οι δύο διάδοχοι συσπείρωσαν τους οπαδούς τους και με το δέλεαρ της εξουσίας επήλθε ο διχασμός μεταξύ των Μακεδόνων(για να μην ξεχνιόμαστε).

Ο Πολυπέρχοντας, για να εξουδετερώσει την επιρροή του Κάσσανδρου, κατήργησε τα ολιγαρχικά πολιτεύματα που είχε επιβάλλει ο Αντίπατρος και

επανάφερε τους εξόριστους αντιολιγαρχικούς. Ο υιός του Πολυπέρχοντα Αλέξανδρος αφίχθηκε στην Αθήνα, καθαίρεσε τον Φωκίωνα, επανάφερε το δημοκρατικό πολίτευμα και τον κατηγορήσε για προδοσία γιατί υποστήριζε τον Κάσσανδρο.

Η Δίκη

Το 319 π.Χ., οι δημοκρατικοί Αθηναίοι, με επικεφαλής τον Αγωνίδα, παρέπεμψαν σε δίκη τον Φωκίωνα και τους φίλους του με την κατηγορία ότι, «*Ήσαν υπεύθυνοι για την υποδούλωση της πατρίδος και την κατάλυση της δημοκρατίας, μετά τον Λαμιακό πόλεμο*». Οι εντιμότεροι των πολιτών στην θέα του Φωκίωνος χαμήλωσαν το βλέμμα τους από ντροπή. Το κλίμα ήταν εξαιρετικά φορτισμένο με φωνές και εντάσεις, γεγονός που δεν επέτρεψε στους κατηγορούμενους να απολογηθούν. Σύμφωνα με τον Πλούταρχο, η ετυμηγορία του δικαστηρίου ήταν προαποφασισμένη. Ο εκλεγείς 45 φορές στρατηγός των Αθηναίων, κρίθηκε ένοχος των κατηγοριών και καταδικάστηκε σε θάνατο [\[17\]](#). Η απόφαση για τους κατηγορούμενους λήφθηκε δια ανατάσεως των χεριών.

Η μεταφορά της σωρού του Φωκίωνος εκτός της πόλεως

Νικόλαος Πουσέν (Βρετανία 1648).

Ο 85χρονος Φωκίων ορίστηκε να πιεί το κώνειο τελευταίος μετά τον Νικοκλή, Θούδιπο, Ηγήμωνα και Πυθοκλή. Πριν την εκτέλεση προέτρεψε τον υιό του να μην κρατήσει κακία στους Αθηναίους. Επειδή το δηλητήριο εξαντλήθηκε ο δήμιος ζήτησε να πληρωθεί, αλλιώς δεν θα παρασκεύαζε καινούργιο κώνειο. Ο Φωκίων τότε πλήρωσε 12 δραχμές στον δήμιο σχολιάζοντας: «*Οὐδέ νὰ ἀποθάνῃ τὶς δύναται δωρεάν εἰς τὰς Ἀθήνας*». Οι

νεκροί αφέθηκαν άταφοι εκτός των ορίων της Αττικής. Η σύζυγος του όμως συνέλεξε την σωρό του και τον ενταφίασε κρυφά στην οικία τους.

Η Μεταμέλεια

Οι Αθηναίοι σύντομα μετανόησαν για το ανοσιούργημά τους, καταδίκασαν και εκτέλεσαν τον κατηγορό του Αγνωνίδα, ενώ ανήγειραν χάλκινο ανδριάντα του Φωκίωνος, στη βάση του οποίου εναπόθεσαν τα οστά του. Ο Φωκίων νυμφεύθηκε δύο φορές. Η πρώτη σύζυγος ήταν αδελφή του γλύπτου Κηφισίδου, Η δεύτερη είχε τον χαρακτήρα και τις αρετές του συζύγου της. Απέκτησε ένα υιό τον Φώκο που δεν διακρίθηκε, όπως ο πατέρας του.

Ανδρείος μετά Συνέσεως

Ο Φωκίων υπήρξε η ενσάρκωση του ιδανικού πολίτου, ζηλωτής της αριστείας, φιλόπατρις, ηθικός, δίκαιος, φιλαλήθης, φιλεύσπλαχνος, ανιδιοτελής, γενναίος, λιτοδίαιτος και μετριόφρων. Ο χαρακτήρας του υπήρξε συγκερασμός των ευγενέστερων ανθρωπίνων αρετών.

Ως στρατιωτικός ηγέτης διοικούσε δια του παραδείγματος. Θαυμαστής της σπαρτιατικής αγωγής, παρότι στρατηγός, υπέμενε με θαυμαστή αντοχή τις ταλαιπωρίες αρκούμενος στα απολύτως αναγκαία. Προτιμούσε την εξάντληση των ειρηνικών μέσων διευθετήσεως των διαφορών, πριν την προσφυγή στα όπλα.

Ως πολιτικός υπήρξε ασυμβίβαστος με τις αρχές του και ενεργούσε πάντοτε με γνώμονα το συμφέρον των Αθηνών. Οι λόγοι ήταν σύντομοι σαφείς και περιεκτικοί. Ο πολιτικός του αντίπαλος Δημοσθένης παρομοίαζε τον Φωκίωνα «*Ως την κοπίδα των λόγων του*». Όταν ο κάποτε τον προειδοποίησε, «*Θα σε σκοτώσουν οι Αθηναίοι αν εκμανούν*», εκείνος του απάντησε, «*Και εσένα εάν βάλουν μυαλό*».

Ο Φωκίων ήταν θαυμαστής του Σόλωνος, του Αριστείδου και του Περικλέους, πίστευε ότι οι πολιτικοί ηγέτες έπρεπε να διαθέτουν τόσο πολιτικές, όσο και πολεμικές αρετές. Η φιλοσοφία της πολιτικής του συνοψίζονταν στο: «*Η θα είσαι δυνατός, ή θα είσαι φίλος των δυνατών*». Οι πολιτικές του πεποιθήσεις ήσαν συντηρητικές και δεν ήταν θιασώτης του δημοκρατικού πολιτεύματος. Θα απέφυγαν πολλές συμφορές οι Αθηναίοι, εάν ακολουθούσαν τις συμβουλές του.

Ο Φωκίων υπήρξε θύμα του λαϊκισμού των Αθηναίων δημαγωγών, του ευμετάβλητου της κρίσεως των συμπολιτών του και του αδυσώπητου ανταγωνισμού των διαδόχων του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Η καταδίκη του

Φωκίωνος μοιάζει με αυτή του Σωκράτους (399 π.Χ.), τόσο ως προς το δικαστικό έγκλημα, όσον και στα δεινά που προκάλεσε στην πόλη.

Οι ημέρες και τα έργα του διασώθηκαν χάρις στο βιβλίο του Πλουτάρχου[18] «Βίοι Παράλληλοι». Υπήρξε ο τελευταίος «μεγάλος» της αρχαιότητας, άγνωστος στους περισσότερους σύγχρονους Έλληνες.

Διαπιστώσεις Συμπεράσματα

Από την αρχή της ιστορίας το ζητούμενο για τα περισσότερα τα κράτη είναι η αύξηση της ισχύος τους, πρώτα για να επιβιώσουν και κατόπιν για να κυριαρχήσουν. Αυτό σημαίνει περισσότερο πλούτο, μεγαλύτερο πληθυσμό και επιπλέον χώρο[και εάν τον επιθυμούμε διακαώς τον ονομάζουμε ζωτικό(Χίτλερ), ή γαλάζια πατρίδα(Ερντογκάν)]. Τα επιπλέον εδάφη αποκτώνται με την χρήση βίας. Τοιουτοτρόπως ενήργησε η Αθήνα, η Σπάρτη, η Θήβα, η Περσία, Μακεδονία, η Ρώμη, η Γαλλία, η Ιαπωνία, η Γερμανία, η ΕΣΣΔ(Ενωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών), οι ΗΠΑ και στις ημέρες μας η Ρωσία με την Ουκρανία. Η συμπεριφορά αυτή αποτελεί την επιβεβαίωση των λόγων του Θουκυδίδου[19], *«Δικαιοσύνη μπορεί να υπάρξει μόνο όταν οι αντίπαλοι είναι ισοδύναμοι, ειδάλλως ο ισχυρός κάνει ότι του επιτρέπει η δύναμη του και ο αδύνατος ότι του η επιβάλλει η αδυναμία του»*.

Ο παγκόσμιος πολιτισμός θα είχε διαφορετική εξέλιξη, δίχως την συνεισφορά της Ελλάδος κατά τους 5^ο και 4^ο αιώνες π.Χ. Θέσαμε τα θεμέλια και αναπτύξαμε σε θαυμαστό βαθμό τις επιστήμες, τις τέχνες, την αρχιτεκτονική, τη φιλοσοφία, τη στρατηγική, το θέατρο, την ποίηση, την ιατρική και πλήθος άλλες δραστηριότητες. Είναι απορίας άξιος γιατί αυτοί οι χαρισματικοί άνθρωποι δεν κατόρθωσαν να αλλάξουν την νοοτροπία και να εμφυσήσουν στους συμπολίτες τους την ενσυνείδητη πειθαρχία στους νόμους, την ανιδιοτέλεια, την αυτογνωσία και την αναγνώριση της υπεροχής.

Οι Αθηναίοι επινόησαν το πολίτευμα της δημοκρατίας, ώστε οι αποφάσεις για το μέλλον της πόλεως να είναι αποτέλεσμα της βουλήσεως της πλειοψηφίας και όχι ενός προσώπου. Η λήψη όμως των σωστών αποφάσεων προϋποθέτει να υπάρχει γνώση των δεδομένων, κοινή αντίληψη των παραγόντων που επηρεάζουν τα δρώμενα και αποδοχή ότι το δημόσιο συμφέρον τίθεται υπεράνω του ατομικού.

Την εποχή που ο Αλέξανδρος αναδείκνυε για μοναδική φορά στην ιστορία της την Ελλάδα σε υπερδύναμη, δεν φανήκαμε αντάξιοι των περιστάσεων. Αγνοήσαμε το *«Ομόαιμο, το ομόγλωσσο και το ομότροπο»*[20] και αντί να συνταχθούμε μαζί του, προτιμήσαμε να τον πολεμήσουμε. Ξοδέψαμε τα *«εθνικά ενεργειακά μας αποθέματα»*, σε εμφύλιες διαμάχες. Οι

Σπαρτιάτες χρειάστηκαν 27 χρόνια, για να επικρατήσουν επί των Αθηναίων, με την ηγεμονία τους να διαρκεί μόνο ένα έτος. Ο Μέγας Αλέξανδρος κατέλυσε την αχανή Περσική αυτοκρατορία σε τρία χρόνια και οι επίγονοί του βασίλευσαν επί τρεις αιώνες. Θα είχαμε πετύχει πολύ περισσότερα εάν είμασταν ενωμένοι.

Ο Άρπαλος υποτάχθηκε στα αχαλίνωτα πάθη του και πρόδωσε την φιλία του Αλεξάνδρου, χωρίς να αξιολογήσει την συγγνώμη του στην πρώτη εκτροπή του. Τηρουμένων των αναλογιών, η περιρρέουσα ατμόσφαιρα στην Αθήνα την εποχή του Άρπαλου είχε πολλές ομοιότητες μ' αυτή του «σκανδάλου Κοσκωτά» το 1988.

Θα ήταν ευχής έργο για όλους εμάς τους σύγχρονους Έλληνες, αντί να είμαστε τιμητές των πάντων και να αξιώνουμε να μας αναγνωρισθούν αξίες και αρετές τις οποίες δεν αποδεικνύουμε ότι διαθέτουμε, να θάψουμε τον Άρπαλο, τον Αγνωνίδα και τον Δημάδη που κρύβουμε μέσα μας και να αναδείξουμε τον Φωκίωνα, τον Αριστείδα και τον Περικλή.

ΤΕΛΟΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

[1] Υπερείδης(390-322π.Χ.) Αθηναίος λογογράφος, πολιτικός και στρατηγός. Ανήκε στην αντιμακεδονική παράταξη, μετά την επικράτηση του Αντίπατρου στον Λαμιακό πόλεμο συνελήφθη και εκτελέστηκε. Η παράδοση λέει ότι έκοψε την γλώσσα του με τα δόντια για να μην μιλήσει.

[2] Κατά μίαν εκδοχή ο πατέρας έφτιαχνε γουδιά και δεν είχε οικονομική άνεση. Ο Πλουταρχας στο βιβλίο του «Βίοι Παράλληλοι Κάτων- Φωκίων» θεωρεί ότι προέρχεται από εύπορη οικογένεια.

[3] Ξενοκράτης (396-314 π.Χ.), υπήρξε ο τρίτος σχολάρχης της Ακαδημίας του Πλάτωνος, με γνωσιολογικό αντικείμενο την φιλοσοφία, την φυσική και τα μαθηματικά.

[4] Χαβρίας (4^{ος} Αιών-356 π.Χ.), αρχηγός των αθηναϊκών δυνάμεων και από τους πρωτεργάτες της Β΄ Αθηναϊκής Συμμαχίας εναντίον της Σπάρτης. Ο

Χαβρίας αναγνώρισε την αξία του Φωκίωνος, τον εμπιστεύθηκε και τον υποστήριξε.

[5] Ο Μιλτιάδης ηγήθηκε των Αθηναίων στην μάχη του Μαραθώνος σε ηλικία 62 χρονών(490 π.Χ.), ενώ ο Λεωνίδας έπεσε μαχόμενος στις Θερμοπύλες στα 60 του χρόνια(480 π.Χ.).

[6] Αποικία των Μεγαρέων στην τοποθεσία της Κωνσταντινουπόλεως στον Βόσπορο.

[7] Η Εκκλησία του Δήμου αποτελούσε την κύρια συνέλευση στην αρχαία Αθήνα, η οποία αποφάσιζε για τις υποθέσεις της πόλεως. Συμμετείχαν όλοι οι άρρενες πολίτες άνω των 20 ετών, που δεν είχαν στερηθεί τα πολιτικά τους δικαιώματα.

[8] Δημοσθένης (384-322 π.Χ.), Θεωρείται ο σπουδαιότερος ρήτορας της αρχαιότητας μαθητής του Ισοκράτους και του Ισαίου. Με σιδερένια θέληση ξεπέρασε το τραύλισμα και την δυσκολία προφοράς του λ και του ρ. Στάθηκε ενάντια στην μακεδονική κυριαρχία και οι πύρινοι λόγοι του κατά του Φιλίππου, έδωσαν το όνομά τους σε όλες τις αγορεύσεις που τις χαρακτηρίζει το υπέρμετρο πάθος κατά πολιτικών αντιπάλων (Φιλιππικοί).

[9] Οι πόλεις που συνασπίστηκαν κατά του Φιλίππου ήσαν: η Αθήνα, η Κόρινθος, η Κέρκυρα, η Λευκάδα, τα Μέγαρα, η Ακαρνανία, η Εύβοια, και το κοινό των Βοιωτών, υπό την ηγεμονία των Θηβών.

[10] Ο Άρπαλος προέρχονταν από ευγενική οικογένεια ιδρυτής της οποίας θεωρούνταν ο μυθικός ήρωας Έλυμος. Ανήκε στον στενό κύκλο των παιδικών φίλων του Αλεξάνδρου και συμμαθητής του στις διδασκαλίες του Αριστοτέλους. Την εποχή της ψυχρότητας των σχέσεων του Φιλίππου με τον Αλέξανδρο, λόγω του γάμου του με την Κλεοπάτρα, εξορίστηκε μαζί με τον Πτολεμαίο, τον Νέαρχο, τον Ερίγυιο και τον Λαομέδοντα. Ο Αλέξανδρος κατά την εκστρατεία του κατά της Περσίας του ανέθεσε τα καθήκοντα του θησαυροφύλακος, λόγω του ότι ήταν εκ γενετής χωλός. Πριν από την μάχη της Ισσού κατέφυγε στα Μέγαρα αφού είχε υφαρπάξει μέρος του ταμείου. Ο Αλέξανδρος τον συχώρησε και ανέλαβε εκ νέου τα καθήκοντά του. Μετά την κατάλυση του περσικού κράτους στο ταμείο του Αλεξάνδρου υπήρχαν 700.000 τάλαντα (630 δις Ευρώ). Μετά την αναχώρηση του Αλεξάνδρου για την Ινδία, ο Άρπαλος έχασε κάθε αίσθηση του μέτρου κατασπαταλώντας χρήματα προς ικανοποίηση των κάθε είδους απολαύσεων. Είχε ιδιαίτερη αδυναμία στην Αθηναία εταίρα Πυθιονίκη με την οποία απέκτησε μία θυγατέρα. Μετά τον θάνατό της ζήτησε από τους Αθηναίους να κτίσουν ναό στο όνομά της και να τιμούν την μνήμη της. Η υψηλή χορηγία διέλυσε τις όποιες αντιρρήσεις, με αποτέλεσμα οι Αθηναίοι να ανεγείρουν το ναό της Αφροδίτης Πυθιονίκης. Η επίσης Αθηναία εταίρα

Γλυκέρα έγινε η νέα ευνοούμενή του, προς την οποία απαίτησε να της αποδίδονται βασιλικές τιμές. Ο Άρπαλος μαθαίνοντας την επιστροφή του Αλεξάνδρου από τις Ινδίες και θεωρώντας βέβαιη την τιμωρία του, συγκρότησε δικό του στρατό και στόλο και κατέφυγε στην Αθήνα συναποκομίζοντας 5.000 τάλαντα.

[11] Τάλαντο: Η μεγαλύτερη αρχαία νομισματική αλλά και μονάδα μετρήσεως βάρους χρυσού, αργύρου και χαλκού. Κάθε περιοχή είχε το δικό της τάλαντο(Φοινικικό, Περσικό, Ελληνικό κλπ). Το χρυσό τάλαντο ισοδυναμούσε στην αξία 25 κιλών χρυσού (1.8 εκατομμύρια Ευρώ σε σημερινές τιμές).

[12] Ηλιαία: Ήταν το ανώτερο δικαστήριο των αρχαίων Αθηνών, στην σύνθεση του οποίου συμμετείχαν δια κληρώσεως 6.000 Αθηναίοι πολίτες, ηλικίας άνω των 30 ετών. Αποκλείονταν όσοι ήσαν οφειλέτες του δημοσίου, είχαν κηρυχθεί άτιμοι και εκείνοι που η διανοητική τους κατάσταση δεν τους επέτρεπε να αντιληφθούν τα της δίκης.

[13] Ο Φίλιππος Γ΄ ο Αριδαίος(359-317 π.Χ.), από την δυναστεία των Αργεαδών, ήταν βασιλιάς της Μακεδονίας (323-317 π.Χ.), ετεροθαλής αδελφός του Μέγα Αλέξανδρου. Μητέρα του ήταν η Φίλινα από την Λάρισα, δεύτερη σύζυγος του Φιλίππου Β΄.

[14] (390-324 π.Χ.). Πολιτικός και ρήτορας κατείχε επί δωδεκαετία διάφορες διοικητικές θέσεις. Η ευσυνειδησία στην άσκηση των καθηκόντων του συνέβαλε στην αύξηση των εσόδων στα 1.200 τάλαντα. Οικοδόμησε το Παναθηναϊκό στάδιο, το ωδείο του Διονύσου, ναυπήγησε 300 πολεμικά πλοία και φρόντισε για την κατασκευή όπλων και την αποθήκευση αυτών. Ήταν άνθρωπος άτεγκτος και άκαμπτης αυστηρότητας.

[15] Ο Δημάδης(380-318 π.Χ.), κατάγονταν από τον Δήμο της Παιανίας. Ο πατέρας του ήταν λεμβούχος και ο ίδιος εργάστηκε ως ναυτικός. Στηριζόμενος στην οξύνοια και στη ρητορική του δεινότητα αναδείχθηκε σε κορυφαίο πολιτικό της αρχαίας Αθήνας. Προσάρμοζε τις πεποιθήσεις του αναλόγως με τα συμφέροντα του, χωρίς να κρύβει την δίψα του για πλουτισμό.

[16] Περδίκκας(365-321 π.Χ.), ο Μέγας Αλέξανδρος του παράδωσε το δαχτυλίδι του πριν πεθάνει, γεγονός που τον ανέδειξε σε πρωταγωνιστή της διαμάχης των επιγόνων.

[17] Κάποιοι πρότειναν να βασανιστούν οι κατηγορούμενοι πριν θανατωθούν, αλλά ο Αγνωνίδης που πρωτοστατούσε στην δίκη, έκρινε πως ήταν βάρβαρη ενέργεια. «Για τον Φωκίωνα δεν προτείνω τέτοιο πράγμα» είπε και ακούστηκε κάποιος από το πλήθος: «Σωστά! Γιατί αν

βασανίσουμε τον Φωκίωνα, εσένα τί πρέπει να σε κάνουμε;» Αντιλήφθηκε επί πλέον ότι ο αρχηγός του μακεδονικού αποσπάσματος δυσφόρησε ακούγοντας την πρόταση.

[18] Γεννήθηκε και έζησε στην Χαιρώνεια της Βοιωτίας (45-120 μ.Χ.). Υπήρξε ιστορικός, δοκιμιογράφος, ιερέας, δικαστής, με πλουσιότατο συγγραφικό έργο, με γνωστότερο το «Βίοι Παράλληλοι».

[19] Θουκυδίδης του Ολόρου ο Αλιμούσιος(460 -399 π.Χ.), έμεινε στην ιστορία για την συγγραφή της "Ιστορίας του Πελοποννησιακού Πολέμου". Το έργο τυγχάνει παγκοσμίου αναγνωρίσεως. Θεωρείται ο πατέρας του πολιτικού ρεαλισμού στις διεθνείς σχέσεις.

[20] *«Το Ελληνικό έθνος με το οποίο έχομεν το αυτό αίμα, την ίδια γλώσσα, κοινά ιερά, κοινάς θυσίας και όμοια ήθη...»* Ηρόδοτος Ουρανία 144.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. «Εγκυκλοπαιδικό Λεξικό ΗΛΙΟΥ», Αθήνα 1951.
2. Βίοι Παράλληλοι, Κάτων-Φωκίων, Πλούταρχος, Διεύθυνσις Εκπαιδεύσεως Στρατού, Αθήνα 1967.
3. Βίοι Παράλληλοι, Κικέρων- Δημοσθένης, Πλούταρχος, Διεύθυνσις Εκπαιδεύσεως Στρατού, Αθήνα 1967.
4. **ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ**, ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ Α.Ε., Αθήνα 1977